

Rapport S, V och C

Vad kostar bolagiseringen?

En genomgång av ekonomiska konsekvenser vid bolagisering av
hälsocentralerna i Region Gävleborg

1. Sammanfattning

Rapporten belyser direkta och indirekta kostnader som uppstår vid bolagisering av hälsocentraler i Region Gävleborg. Fokus ligger på att särskilja engångskostnader och återkommande merkostnader samt att identifiera strukturella effekter som följer av förändrad momshantering och organisationsform. Rapporten utgör ett första underlag för en samlad ekonomisk konsekvensanalys och synliggör ekonomiska risker som hittills inte redovisats.

2. Syfte och avgränsning

Rapport har tagits fram i syfte att belysa de ekonomiska konsekvenser som hittills inte redovisats av det styrande blocket (SD, M, KD och Sjukvårdspartiet). Det ansvar för transparens som borde ha åvilat ledningen har inte infriats. Det är vår ambition att säkerställa att medborgarna får den insyn de har rätt till.

Syftet är att ge en systematiserad analys av kostnadseffekterna vid övergång från förvaltningsform till bolagsform inom primärvården. Avgränsningen omfattar primärvårdsverksamhet inklusive de stödjande tjänster som krävs för att verksamheten ska fungera.

3. Om bolagisering i en regional kontext

I förvaltningsform bedrivs primärvården som en del av regionens myndighetsutövning. I bolagsform bildas en separat juridisk enhet med styrelse, ledning och ansvar enligt aktiebolagslagen. Även om bolaget ägs av regionen omfattas det av samma skatteregler och marknadslogik som ett privat företag. Bolaget säljer tjänster till regionen och omfattas därmed av mervärdesskatt (moms).

4. Metod och datakällor

Analysen bygger på existerande verksamhetsdata, offentlig information samt kända skillnader mellan bolags- och förvaltningsform. Regionens interna kompetens inom juridik, ekonomi och upphandling innebär att vissa förberedande arbeten inte behöver upphandlas externt, vilket reducerar delar av engångskostnaderna. Att använda intern personalkapacitet har dock inneburit att andra nödvändiga uppdrag och långsiktiga utvecklingsinsatser inom organisationen behövt skjutas upp eller prioriteras ned.

Samtidigt har en extern konsult anlitats för att leda bolagiseringsprocessen, och samma person har därefter projektanställts. Båda dessa insatser är kopplade till övergångsfasen och betraktas därför som engångskostnader.

Trots att ett särskilt beräkningsunderlag efterfrågats i regionstyrelsen, har någon sådan analys inte redovisats. Rapportens siffror och slutsatser har därför tagits fram genom egen datainsamling och analys av kända kostnadsförändringar, i syfte att belysa konsekvenser som annars riskerat att förbli dolda.

5. Engångskostnader vid övergång till bolagsform

Tabellen nedan visar de kostnader som bedömts uppkomma i samband med förberedelserna och genomförandet av bolagisering av hälsocentralerna. Dessa kostnader är huvudsakligen av engångskaraktär och belastar Region Gävleborgs ekonomi under etableringsfasen av det nya bolaget.

Kostnadstyp	Engångskostnad	Möjlig beräkningsprincip	Kommentar
Konsultrapport inför beslut (Sirona)	Ja	Enligt faktura + moms = 1 500 000 kr $1\,200\,000 \times 25\% = 300\,000\text{ kr}$	
Förberedande projektkostnader (intern och extern tid t.o.m. mars 2025)	Ja	Summering redovisade interna (834 600 kr) och externa (888 000 kr) kostnader i tid- och kostnadsrapport = 1 722 600 kr	
Övriga förberedande och administrativa kostnader i samband med bolagisering	Ja	Enligt uppgift 4 000 000 kr	
Projektanställning (tidigare konsult)	Ja	$100\,000\text{ kr} \times 10\text{ mån}$ (anställningsperiod fr 1/3 2025) = 1 000 000 kr	
Projektstöd vid bolagisering av hälsocentraler (Öhrlings PWC)	Ja	Enligt faktura + moms = 351 562 kr $281\,250 \times 25\% = 70\,312\text{ kr}$	
Vårdkläder	Ja	$741\text{ personer} \times 11\text{ set} \times 296\text{ kr}$ inkl moms + 5 % buffert = 3 166 664 kr	
Visuell identitet och kommunikation (prognospost)	Ja	Uppskattat 250 000 kr – kan öka vid implementering $200\,000 \times 25\% = 50\,000\text{ kr}$	

6. Löpande merkostnader efter bolagisering

Tabellen nedan redovisar de löpande kostnader som tillkommer till följd av bolagiseringen av hälsocentralerna. Dessa merkostnader belastar Region Gävleborgs ekonomi varje år, och innebär en varaktig fördyring av primärvårdens drift jämfört med dagens förvaltningsstyrda modell.¹

Kostnadstyp	Årlig merkostnad	Möjlig beräkningsprincip	Kommentar
Moms på sjukvårdsmaterial (exv lab-, förband-, tappnings- och injektionsmaterial)	Ja – 6,825 mnkr/år	$7,3\text{ mnkr} \times 25\% \text{ moms} = 6,8\text{ mnkr}$	
Moms på IT-tjänster (avser primärvårdens/bolagets operativa arbete)	Ja – 7,4 mnkr/år	$29,7\text{ mnkr} \times 25\% = 7,425\text{ mnkr}$	Uppgift från RG om totala IT-kostnader 2024 för verksamheten

¹ Moms på lokalhyror har i dagsläget inte beräknats, eftersom vårdlokaler oftast är undantagna moms. En statlig utredning (dir. 2024:46) kan dock leda till lagändringar som gör även vårdlokaler momspliktiga i framtiden, vilket ytterligare skulle belasta ekonomin ($63,7\text{ mnkr} \times 0,25 = 15,925\text{ mnkr/år}$).

Moms på hjälpmedel, tjänster och hyra från Hjälpmedel SAM	Ja – 9,2 mnkr/år	25 % moms på 36,9 mnkr i inköp (hyra, tjänster, köp)	
Inhyrd personal via bolaget (riskpost)	Ja – risk på 42,5 mnkr/år	170 mnkr × 25 %	
Moms på fika/livsmedel till personal	Ja – 325 000 kr/år	1 300 000 × 25 %	
Moms på stödtjänster	Ja – 4,625 mnkr	18,5 mnkr × 25 % = 4,625 mnkr	Hittills beräknat städ, textihantering, övr avtalstjänster tabell 7.3 nedan
Bolagspresidium	Ja – 423 900 kr/år	329 700 kr + 94 200 kr (arvode ordf + vice ordf)	
Övriga bolagsstyrelsen	Ja – 21 280 kr/år	Halvdagsarvode (608 kr) × 5 ledamöter × 7 möten/år	
Intern stab och bolagsledning (realistisk uppskattning)	Ja – 30 mnkr/år	Folkvandvården AB:s lönekostnad för huvudkontor 2024 (22,6 mnkr) × 1,33 (komplexitetsjustering)	
Inköp av stödtjänster från Region Gävleborg (avser bolagets huvudkontor och ledning)	Ja – uppskattat till 17 mnkr/år	Folkvandvården AB:s kostnad 2024 (12,7 mnkr) × 1,33 (volym- och komplexitetstillägg)	
Moms på stödtjänster köpta från Region Gävleborg	Ja – 2,125 mnkr/år	50 % av 17 mnkr × 25 % moms	

7. Förlust av momsneutralitet i primärvårdens stödtjänster

7.1 Principförändring

I förvaltningsform återfås moms på inköp av stödjande tjänster genom det kommunala momssystemet. I bolagsform ses dessa inköp som företagstransaktioner, vilket innebär att momsen inte längre kompenseras. Detta skapar en direkt och återkommande kostnadsökning.

7.2 Ekonomisk konsekvens i praktiken

Stödjande tjänster är nödvändiga för att primärvården ska fungera. Dessa innefattar tekniska, logistiska och administrativa funktioner. Vid bolagsdrift blir momsen på dessa tjänster en faktisk kostnad.

7.3 Översikt: Stödtjänster och möjlig kostnadspåverkan

Tjänstekategori	Exempel på innehåll	Möjlig beräkningsprincip	Kommentar
Städning och fastighetsservice	Rengöring, underhåll, inomhusmiljö	Faktisk 2024-kostnad: 9,8 mnkr × 25 % = 2,45 mnkr	
Textilhantering	Tvätt, leverans, omlopp av arbetskläder	Faktisk 2024-kostnad: 1,3 mnkr × 25 % = 0, 325, mnkr	
Övriga avtalstjänster	Blandade logistik-, service- och stödfunktioner	Faktisk 2024-kostnad: 7,6 mnkr × 25 % = 1,9 mnkr	

8. Samlad kostnadsbild av bolagiseringens konsekvenser

Tabellen nedan sammanfattar de ekonomiska konsekvenser som bolagisering av hälsocentralerna innebär, både i form av engångskostnader och årliga återkommande merkostnader. Summeringen bygger på de poster som specificerats i tidigare avsnitt och utgör en helhetsbild av den fördyring som bolagiseringen medför för Region Gävleborgs ekonomi.

Kostnadstyp	Summa (kr)	Kommentar
Engångskostnader	12 212 181	
Årliga merkostnader	120 078 650	

9. Systemeffekter och långsiktig påverkan

Bolagisering innebär inte enbart ett skifte i organisationsform, utan påverkar styrningen av vården på ett djupare plan. Den politiska kontrollen över verksamheten försvagas, då bolagets styrelse tar beslut utifrån bolagsrättsliga principer. Rapportering sker via bolagsordning och ägardirektiv snarare än genom fullmäktiges beslut. Detta påverkar möjligheten att samordna resurser, sätta gemensamma mål och styra medborgarnära verksamhet med helhetsperspektiv. Tjänstemännens handlingsutrymme reduceras, fragmenteringen ökar och vårdens styrbarhet minskar. I kombination med förlorad momsneutralitet uppstår en strukturell kostnadsökning utan motsvarande nytta.

De kostnadsberäkningar som redovisas i denna rapport visar att bolagiseringens ekonomiska konsekvenser är av strukturell karaktär. Engångskostnaderna vid införandet uppgår till 12 miljoner kronor, men det mest anmärkningsvärda är de löpande merkostnaderna som uppgår till omkring 120 miljoner kronor årligen. Dessa kostnader följer inte av tillfälliga investeringar eller förändrade vårdbehov – utan är direkta följder av att vården placeras i en juridisk bolagsform med nya momsregler, egen stab, egen styrelse och ny administration.

Det innebär att regionens skattemedel får lägre genomslag i vårdens vardag. För varje år bolagsmodellen bibehålls dräneras resurser från primärvårdens kärnverksamhet. Detta är inte en fråga om effektivitet eller modernisering, utan om systembunden förlust.

Om behovet av inhyrd personal kvarstår eller ökar, förstärks merkostnaderna ytterligare genom full momsbelastning på dessa tjänster.

10. Slutsatser och fortsatt arbete

Bolagiseringen av hälsocentralerna i Region Gävleborg innebär betydande och långsiktiga ekonomiska konsekvenser. Rapportens genomgång visar att engångskostnaderna för omställningen uppgår till 12 miljoner kronor, medan de årliga merkostnaderna överstiger 120 miljoner kronor. Det handlar om permanenta och strukturella kostnader, inte övergående effekter.

Särskilt allvarlig är den förlust av momsneutralitet som uppstår när primärvården drivs i bolagsform. Tidigare stödjande tjänster som varit kostnadsneutrala belastas nu med full moms, vilket innebär att skattepengar lämnar vårdsystemet utan att

bidra till ökad kvalitet eller tillgänglighet. Det gäller såväl IT-drift, städning och tvätt som hjälpmedel, administration och personalförsörjning. Merkostnaden uppstår varje år – så länge bolagsformen består.

Utöver de ekonomiska konsekvenserna försämrar också styrningen av vården. Bolagsformen innebär att beslut inte längre fattas inom regionens offentliga struktur, utan av en separat styrelse enligt aktiebolagslagen. Det minskar insyn, försvårar samordning och skapar en fragmentering som på sikt urholkar både kvalitet och ansvarsfördelning.

De kraftigt ökande kostnaderna riskerar på sikt att användas som argument för vidare privatisering av primärvården, med hänvisning till bolagets ekonomiska ineffektivitet.

Mot denna bakgrund krävs att Region Gävleborg omedelbart säkerställer en fullständig konsekvensanalys innan ytterligare steg i bolagiseringsprocessen tas. Det är också nödvändigt att redovisa vilka vinster som enligt styret ska uppstå – och hur dessa förväntas överstiga de merkostnader som nu tydligt synliggjorts. En fullständig konsekvensanalys måste inkludera även organisatoriska, styrningsmässiga och kvalitativa effekter. I avsaknad av sådana svar bör bolagiseringen stoppas i sin nuvarande form.